

Zhodnocení současného stavu českého zemědělství, jeho příčiny a návrhy řešení do budoucna

Autor: Ing. Zdeněk Jandejsek, CSc.

Príspevek do semináře Vize českého zemědělství
do roku 2025

**Současný stav českého zemědělství
(údaje za rok 2020) ve srovnání s rokem 1990:
A. ŽIVOČIŠNÁ VÝROBA**

1. HOVĚZÍ MASO a MLÉKO

	1990	2020	%
Skot v ks	3 506 000	1 404 117	40,0
Dojnice v ks	1 236 000	357 014	28,9
Mléko v litrech	4 802 000 000	3 083 800 000	64,2
Hovězí maso v tunách ž.hm.	509 000	164 900	32,4

- Tento stav je přímo katastrofální.
- Žádná rozvinutá země nepřipustila takový vývoj.
- V případě vypuknutí konfliktu či přírodní katastrofy je obyvatelstvo bez dostatečné potřeby mléka, mléčných výrobků, masa, vajec atd.
- Dochází po léta k obrovského výpadku přírodního organického hnojiva, což způsobuje zejména:
 - snižování procenta humusu v půdě
 - špatnou údržnost vody v půdě
 - narušení drobtovité struktury půdy
 - okyselování půd
 - utužování půdy a nedostatek vzduchu v půdě
 - snížení množství půdních živočichů rozkládajících organické součásti půdy.
- Oslabování přísunu organického hnojiva do půdy po dlouhá léta působí na snižování úrodnosti půdy a její devastaci.

MLÉKO:

V ČR se produkuje 75 000 litrů mléka/100ha z.p.

V SRN se produkuje 170 000 litrů mléka/100 ha z.p. tj. 227 %.

V NL se produkuje 621 000 litrů mléka/100ha z.p. tj. 828 %.

Je úsměvné, když máme poslouchat od „odborníků“, že mléka je nadbytek a je nutné snižovat stavy skotu.

I poslední kus skotu bude nadbytečný, jelikož ve starých zemích stoupla produkce mléka od 7 % v SRN až do 29 % v Irsku.

HOVĚZÍ MASO:

Výroba hovězího masa v tunách:

V ČR se ročně produkuje 21 tun na 100ha z.p.

V SRN se ročně produkuje 71 tun na 100ha z.p. tj. 338 %.

V NL se ročně produkuje 208 tun na 100ha z.p. tj. 990 %.

Německo je přírodními podmínkami obdobné naší republice, přesto produkuje 3,4x více hovězího na 100ha z.p., určitě nebudeme moudřejší než naši západní sousedi.

Holandsko s většinou kvalitní půdy vhodné pro rostlinnou výrobu produkuje 9,9x více hovězího masa na 100ha z.p., velkou část vyváží i do ČR (telecí maso). Holanďanům se vyplatí motivovat své farmáře k tak vysoké intenzitě produkce při dokonalé údržbě krajiny.

2. VEPŘOVÉ MASO A STAVY PRASAT

	1990	2020	%
Počet prasat celkem v ks	4 790 000	1 404 000	29,3
Prasnice v ks	311 000	87 000	27,9
Vepřové maso v tunách ž.hm	763 000	294 600	38,5

Pokles stavů prasat na 29,3 % je alarmující, zatímco u sousedů je stav následující:

V ČR se produkuje 63 tun vepřového masa na 100 ha z.p.

V SRN je produkce 326 tun vepřového masa na 100 ha z.p. tj. 517 %, tedy 5x více.

V NL se produkuje 688 tun vepřového masa na 100 ha z.p. tj. 1092 %, tedy 11x více než v ČR.

Je to neuvěřitelné, ale za 31 leté úsilí devastace české živočišné výroby se podařilo tuto výrobu dostat na méně než 30 %, zatímco uvedené staré země několikanásobně zvyšovaly výrobu, i když máme společný trh a v roce 1990 byla výroba v těchto zemích obdobná.

Pokud by zemědělská politika nebyla u nás nastavena ve prospěch extenzivní výroby, ale ve prospěch skutečných hospodářů, kterých máme dostatek, nebyly bychom na pokraji likvidace některých odvětví živočišné výroby.

3. DRŮBEŽÍ MASO A VEJCE

	2005	2020	%
Drůbeží maso v t ž.hm.	322 000	259 267	80,5
	1990	2020	%
Vejce v mld. ks	3,681	1,607	43,6
Nosnice v ks včetně samozásobitelů	15 437 483	5 693 824	36,9

U drůbežího masa za 31 let klesla výroba o 20 % a spotřeba se zvýšila z 12 kg/obyvatele v roce 1990 na 28,8 kg/obyvatele v roce 2020, tzn. že výroba se měla zvýšit více než o 100 %.

U produkce vajec dochází ve všech okolních zemích k jejímu navyšování, u nás se, i přes rostoucí spotřebu blížíme k soběstačnosti cca 36 %.

B. ROSTLINNÁ VÝROBA

Pokles živočišné výroby v průměru na 1/3 , by měl logicky přinést růst rostlinné výroby. Jak je to však ve skutečnosti?

	1990	2020	%
Zemědělská půda v ha	4 228 000	3 493 608	82,6

Za pouhých 31 let se snížila z.p. o 17,4 %, to je neuvěřitelné.

Jak to bude pokračovat v dalších desetiletích?

K našemu národnímu bohatství (půdě) jsme se chovali jako barbaři. I když ŽV vyjádřená v produkci, tj. ve stálých cenách klesla téměř na polovinu, jsou obiloviny pěstovány pouze na 57,3 % orné půdy, oproti 61,8 % v roce 1990, kde ŽV byla více než dvojnásobná.

Jak hospodaříme s půdou? Co vyprodukovaly ty tisíce ha, když ne produkty ŽV?

Jen pro ilustraci, už v roce 1936 se obiloviny pěstovaly na 58 % orné půdy. Místo, abychom na půdě, která se uvolnila po snížených ha na krmné plodiny, pěstovali zeleninu a ovoce s vysokou potřebou lidské práce, u kterých spotřeba stále roste, zlikvidovali jsme asi 2/3 ploch (ovoce a zeleniny).

Kdo je za to zodpovědný?

Dynamický růst spotřeby ovoce a zeleniny v posledních letech je řešen dovozem.

Konzumujeme zeleninu a nevíme, na jakých půdách je pěstována, čím je chemicky ošetřována, jaká hnojiva byla použita, zda není pěstována třeba na kontaminovaných půdách.

Tato vzhledově bezkonkurenční zelenina, se prodává nejen v obchodních řetězcích, ale i na trzích, hotelech a dalších službách společného stravování.

Nebylo by vhodné podpořit domácí produkci zeleniny a ovoce a pod kontrolou naší rozbujelé armády inspektorů a přitom zaměstnávat domácí lidi na venkově?

Stejně žalostná je situace i u ovoce, kde klesla produkce někde o více než 80%, jako např. u hrušek, třešní, rybízu, ostatní klesly na cca 30%.

Na tuto devastaci stačilo 17 let, pokud by byla veřejně dostupná čísla z roku 1990, byl by pohled na produkci ovoce ještě smutnější.

Je řada sadů ekologických, které jsou masivně podporovány 408 - 777 Eur/ha, tj. 11 220 - 21 367 Kč/ha, kde jsou jejich objemy sklizně?

Bud' nejsou uvedeny ve statistikách a neplatí se z nich daně, nebo nedávají žádnou produkci a dotace jsou vypláceny nezákonně.

Co naše „potravina chudých“ – brambora, která zúrodňuje půdu, je to vznikající předplodina, vyčistí pozemky bez použití chemických prostředků, je náročná na pracovní sílu?

V roce 1989 jsme jich pěstovaly 115 446 ha a v roce 2020 jen 23 877 ha tj. 20,8 % a z toho na produkci škrobu 5 774 ha.

Je nutné dovážet většinu brambor ze Španělska, Turecka, Egypta atd., kde neznáme podmínky pěstování nebo podpořit výrobu a výstavbu temperovaných skladů zaměstnávat lidi a vyrábět řadu výrobků z vlastní produkce?

ZHODNOCENÍ SOUČASNÉHO STAVU:

Proč došlo k této devastaci a velmi hroživé závislosti v potravinách na státech, které mají i méně vhodné podmínky k jejich produkci?

Naši neznalí a neschopní kormidelníci našeho zemědělství neviděli dál, než na vlastní židle.

V státech, kde se dělá dobře zemědělství, ale struktura rodinných farem s malou výměrou brání koncentraci výroby, produktivitě práce a tím snižování nákladů na jednotku produkce.

V státech vymýšlí rozsáhlé způsoby národních dotací ke spojování hospodářství, aby došlo ke koncentraci výroby a konkurenceschopnosti např. SRN – příspěvek na zvětšení farmy (min. 5 let) po uzavření každého roku - na plochu, na dojnici, na masnou krávu, na investice a modernizaci 80%, příspěvek na zaměstnance.

U nás je situace naopak, jediné řešení do budoucna jsou rodinné farmy. Ve vyspělém světě, kde vedle kvality vidí i cenu potravin, protože populace roste, brzy bude 10mld obyvatel myslí i na cenu – Austrálie, USA, Brazílie, Nový Zéland a další vymýšlejí i využívají nové technologie s vysokou produktivitou práce. Celosvětová globalizace nebude v žádném případě zastavena EU, i když bych si to přál.

Rodinné farmy budou určitě existovat, ale jen ty, které budou realizovat rozvoj, koncentraci výroby, budou se zvětšovat a půjdou směrem specializace výroby, kde limitem produktivity není jen koncentrace půdy.

Původní nastavení většiny dotací na plochu, ať jsme na Hané či na Vsetínsku, v Polabí, či Vysočině, dotace byla stejná.

Už Marie Terezie v roce 1767, kdy byly vytvořeny tereziánské katastry věděla, že z bonitní půdy se platí vysoké daně a ze špatné půdy pak téměř žádné. Naši tvůrci zemědělské politiky to nevěděli v roce 2004.

Jsou vypláceny nesmyslné podpory na „udržování krajiny“.

Podpory na horší půdní podmínky, téměř bez chovu hospodářských zvířat.

V podstatě jsou stejné dotace pro ty, co nic neprodukují a ty, co mají intenzivní ŽV.

Špatně nastavena struktura II. pilíře PRV v neprospěch rozvoje pěstování intenzivních plodin (ovoce, zeleniny) a celé živočišné výroby.

Ve II. pilíři PRV je řada podpor, které nepatří do zemědělství, ale do MŽP.

Ve II. pilíři PRV je nedostatečně podporován welfare (dobré životní podmínky) zvířat.

Ve vztahu ke starým zemím je nedostatečně řešena podpora přes národní dotace.

Nejsou jako v EU-14 využívány podpory z řady ostatních resortů jako je MMR, MŽP, MPSV a krajů a měst

Jsou úplně přehlíženy dovozy za několikrát více dotované komodity.

V obchodních sítích jsou zatěžovány dovážené produkty nižšími rabaty, i když máme nižší výrobní náklady, naše zboží je tím dražší a neprodejné.

Nedostatečné kontroly dovážených výrobků, deklarace výrobků, nekalou soutěž (i když je možno řešit přes MPO – nikdo nechce řešit, jen výmluvy).

Významná tržní síla řetězců – diktát cen bez ohledu na výrobní náklady dodavatele

NÁVRH NA ŘEŠENÍ SOUČASNÉHO STAVU A POSTUPNÉ ZVYŠOVÁNÍ SOBĚSTAČNOSTI:

- Důsledná kontrola dovážených potravin za dumpingové ceny při kontrole společně s celní správou, veterináři a policií plošně po celé republice – kontrola množství, cen, norem kvality.
- Důsledná kontrola stánkařů – prokazování původu zboží a kontrola kvality jako u kamenných obchodů.
- Zvýšit % alokovaných prostředků na citlivé komodity z 15 % na 25 % - intenzivně pracovat v Bruselu, teď je na to doba.
- Nastavit národní podpory z MZE ve prospěch udržení produkce v chovech prasat, drůbeže, ovoce, zeleniny na úroveň starých zemí dnes už jen EU-14.
- Změnit strukturu alokace II. pilíře PRV ve prospěch :
 - dobrých životních podmínek zvířat
 - podpory na investice do zemědělských podniků a farem s intenzivní výrobou.

- Do veškerých podpor, kde je to možné zabudovat požadavek na úroveň 0,7 VDJ/ha.
- Do LFA zabudovat podmínku dotací s úrovní 0,5 VDJ/ha (jsou podstatně vyšší náklady při vysokém zatížení ŽV).
- Doplnění podpor pro venkov z ostatních resortů MŽP, MMR, MPSV, krajů a měst
 - tvorba a udržení pracovních míst
 - stabilizace mladých pracovníků na venkově
 - stabilizace přes podporu bytové výstavby atd.

Podpory (dotace na plochu) diferencovat podle bonity půdy (BPEJ) a výnosů z obhospodařované půdy.

PROČ MŮŽEME BÝT ÚSPĚŠNÍ?

- Přírodní podmínky pro výrobu v ČR jsou optimální k výrobě všech produktů patřících do mírného pásma:
 - relativní dostatek srážek, půdní struktura (tam, kde je dostatek organické hmoty dodávané organickým hnojením)
 - dostatek slunečního svitu a teploty vyhovující délce vegetace jednotlivých plodin
 - půdy jsou od hlinitopísčitých k produkci zeleniny až po těžké půdy vhodné k pěstování obilovin.

- **Výrobně-technické podmínky:**
 - jsou mimořádně dobré úrovně s výjimkou nedostatečného přísunu organických látek (z hnoje) a vápnění
 - máme u hospodářů či sedláků hospodařících intenzivně ale i šetrně, výnosy obilí, brambor, cukrovky, řepky, ovoce, zeleniny, krmných plodin na úrovni hospodářů v západních zemích s obrovskou výhodou koncentrace výroby, vysokou produktivitou práce i nejkvalitnější techniku, která je ve světě nabízena
 - máme jednu z největších užitekostí dojnic v Evropě (cca 9 tis. l. na dojnici a rok.
 - u intenzivní produkce vepřového masa v repopulovaných chovech konkurujeme bez problému vyspělým chovům v západní Evropě, ale nižší cenou práce a nižšími cenami krmiv jsme i levnější

- Jedině, co nám chybí je zemědělská gramotnost rádo by zemědělských odborníků k nastavení motivujících podmínek k podnikání a neznalost světových trendů v zemědělství, které směřuje k výrobě laciných potravin, nikoliv k prodeji nejlacnějších dotovaných a v kvalitě podezřelých potravin:
 - ti, kteří káží zastropování EU obratem z národních zdrojů dotují slučování menších hospodářství ve větší a dělají vše, co přispěje ke koncentraci výroby, zvýšení produktivity práce, lepšímu využití strojů atd.
 - naši kormidelníci zemědělství za 31 let nepochopili, že našim soupeřům v EU nejde o vyvážený společný trh, ale o likvidaci našeho trhu s potravinami a jeho ovládnutí vlastními výrobky
 - o tom svědčí již uvedené několikanásobné produkce jednotlivých komodit na 100ha zemědělské půdy.

DĚKUJI ZA POZORNOST.